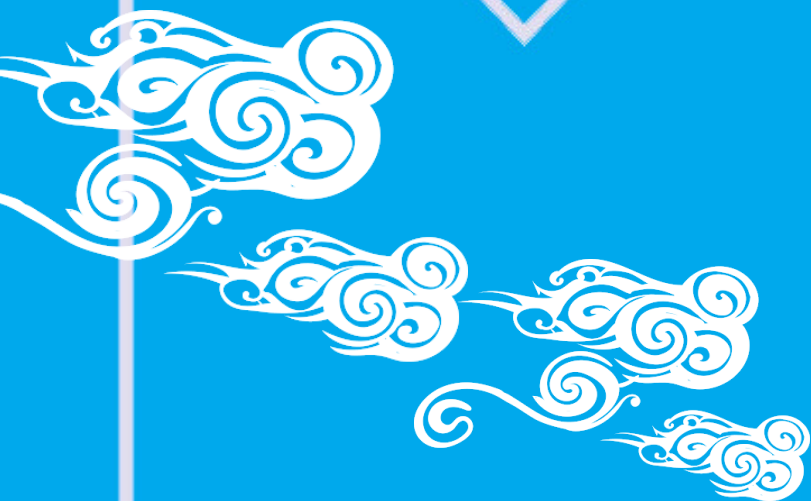

خبرنامه همایش بین‌المللی زیست‌جهان‌کودکی در ایران

۱۶ و ۱۷ تیر ۱۴۰۰

وضعیت جدیدی در مفهوم کودکی پدید آمده است

محمد سلگی، رئیس پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات - رئیس همایش

مرتبط با زیست‌جهان زندگی کودکان در ایران؛ نقد و بررسی سیاست‌های لازم برای دستیابی به حقوق مصرح در قانون اساسی و سند چشم‌انداز برای کودکان؛ نقد و بررسی سیاست‌های اجرا شده در حوزه کودکی، شناخت وضعیت موجود، موانع و آسیب‌های آن از اهداف این همایش است؛ امیدواریم در این همایش با حضور صاحب‌نظران، به آخرین دیدگاه‌ها، روش‌های پژوهش کودکی و نیز نحوه استفاده از آنها در سیاست‌گذاری‌های مربوط به کودکان شناخت پیدا کنیم. ایجاد فضای بحث، تفکر، نقد و حساسیت اجتماعی در مورد مسائل حوزه کودکی، از دیگر اهداف این همایش است.

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دانشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی، گروه‌ها و انجمن‌های مرتبط با کودکان و نوجوانان، وزارت آموزش و پرورش، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت ورزش و جوانان، معاونت زنان و خانواده ریاست جمهوری، نویسندگان، شاعران، ناشران و دانشجویان و دانش‌آموختگان رشته‌های علوم اجتماعی، علوم تربیتی و حقوق مخاطبان اصلی این همایش هستند. نهادها و مراکز مختلفی با ما در برگزاری این همایش همکاری کردند. به‌طور خاص از انجمن جامعه‌شناسی و دانشگاه الزهرا برای همکاری در برگزاری این همایش تشکر می‌کنم.

امید است برگزاری این همایش منجر به ارائه تصویر روشنی از دنیای کودکی و سیاست‌گذاری مطلوب برای کودکان ایران‌زمین شود.

از همراهی و همکاری شایسته همه کسانی که ما را در برگزاری این همایش یاری نمودند، نهایت قدردانی را ابراز می‌نمایم.

امروزه، وضعیت جدیدی در مفهوم کودکی پدید آمده است. در گذشته و در بسیاری از تعاریف و مکاتب کلاسیک، کودکان به‌مثابه نسل آینده به‌شمار می‌آمدند و کودکی نیز صرفاً به‌مثابه دوره سنی موقت و گذرا برای ورود به مرحله بزرگسالی و ساخت آینده جوامع، تعریف می‌شد. پیامد این برداشت، به حاشیه‌راندن کودکان و نیز تسلط اندیشه، خواسته‌ها و علایق بزرگسالان بر همه جنبه‌های زندگی کودکان بود. در چنین سپهر معرفتی، کودکان محصول ساختارهای اجتماعی بودند و خود تأثیری در تعیین سرنوشت خویش نداشتند. بروز تغییرات جدید در جهان و ظهور جامعه‌شناسی کودکی، در دهه ۱۹۷۰ میلادی به طرح مفاهیمی نوین در مورد کودکان منجر شد. تعاریف نوین، کودکی را فراتر از دریافت معمول و متوجه آینده جامعه می‌کند. در این انگاره، کودکان و نوجوانان به‌عنوان یک گروه واحد و مستقل اجتماعی که هم از ساختارهای اجتماعی تأثیر می‌پذیرند و هم بر آن تأثیر می‌گذارند، در نظر گرفته می‌شوند. بدین ترتیب، رویکردهای جامعه‌شناسی و روانشناسی مرسوم در طرح مباحث «جامعه‌پذیری» و «رشد» دچار چالش می‌شود و این وضعیت جدید، مستلزم مطالعات جدیدتر و از پی آن، تغییر سیاست‌گذاری در وجوه مختلف «زیست‌جهان کودکی» است. براین‌اساس پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات، در راستای این هدف غایی، طرح همایش زیست‌جهان کودکی در ایران را در دستور کار قرارداد.

شناخت زیست‌جهان زندگی کودکان از منظر خود آنان و دستیابی به دیدگاه‌ها و علایق و ملزومات زندگی کودکان؛ بررسی چیستی، ابعاد، گستره و پیامدهای سیاست‌های

خبرنامه ویژه همایش بین‌المللی زیست‌جهان کودکی در ایران

زیرنظر:

روابط عمومی پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

به کوشش: سمیرا خوانساری

طراح و صفحه‌آرا: فاطمه قیاسوند

حق زیستن را از کودکان مان سلب کرده‌ایم

افسانه کمالی
دبیر علمی همایش

اجتماع هستند و مردم و دستگاه‌های حاکمیتی وظیفه‌ای جز تأمین نیازهای اولیه آنان برای خود قائل نیستند. در جهانی که ما برای کودکانمان فراهم آورده‌ایم، حق اندیشیدن، حق شادی و سبک‌بالی، حق سلامت اجتماعی و روانی، حق سخن‌گفتن و مخالفت‌ورزیدن و در یک‌کلام، حق زیستن را از آحاد کودکانمان سلب کرده‌ایم و طرفه آنکه همگی این اندیشه‌ایم که تمامی تلاش ما برای بهزیستی، شادکامی و موفقیت کودکانمان است.

این همایش درصدد است با گردهم‌آوردن محققان مختلف کشور و بخشی از پژوهشگران بین‌الملل، ضمن واکاوی مهمترین دستاوردهای جدیدترین تحقیقات علمی در حوزه کودکان، در مورد تغییر رویکرد نهادی نسبت به کودکان و نوجوانان و تحول سیاست‌ها و سیاستگذاری‌های دستگاه‌های حاکمیتی درباره آنان کوشش کند و مجموعه تلاش‌ها را بر آن سمت‌وسوی افکند که کودکان در زیست‌جهان خود، زندگی بهتری داشته باشند و بتوانند از تمامی جنبه‌ها و امکانات موجود در کشور برای شادکامی، عزت و سربلندی و حیات آزادانه خود بهره‌مند شوند.

هنگامی که از منظر یک بزرگسال به کودکی می‌اندیشیم، موضوعاتی فراتر از شادی‌ها و سبک‌بالی‌های این دوران و مسئولیتی که دیگران خصوصاً والدین از حیث تأمین معاش و وسایل تعلیم و آموزش آنان، به ذهن ما متبادر نمی‌شود.

نه تنها در میان خانواده‌ها بلکه در حوزه‌های علمی هم کودکان بیش از موجوداتی برای مطالعه و تحقیق به نظر نمی‌رسند.

این غفلت همگانی از جهان ناشناخته کودکان، جهان‌شمول و دامنه‌دار در طول تاریخ است و حتی امروز با رسیدن دنیا به عرصه مدرنیته و یا پسامدرنیته گرهی از آن گشوده نشده و تغییری به سوی درک بهتر کودکان نیافته است.

ایران ۱۴۰۰ با حجم حدود ۳۰ درصدی جمعیت کودکان و نوجوانان از مجموع ۸۵ میلیونی خود، جامعه‌ای است که در آستانه قرن جدید باید در تدارک اندیشه‌های نوین درباره این گروه اجتماعی خود باشد. دستاورد تمامی تحقیقات و یافته‌های علمی و وضعیت شهودی در کشور آن است که کودکان و نوجوانان به مثابه پردرشدترین بخش

نگاه سیاست‌گذاری به کودکی، به شدت سنت زده است

علیرضا کرمانی - عضو شورای سیاستگذاری و علمی همایش

۱. در مورد تحولات جامعه‌شناسانه مفهوم کودکی و تغییراتی که این مفهوم در بستر تحولات در زمینه‌های مختلف داشته، توضیحاتی بفرمایید.

کودکی نیز همچون سایر مفاهیم در گستره زمان دچار تغییر و تحول بوده و اصولاً وقتی کودکی تبدیل به یک موضوع علمی می‌شود که این تغییرات به رسمیت شناخته شده و از طریق گفت‌وگو راجع در فهرست مسائل اجتماعی قرار داده می‌شوند. اولین بار «فیلیپ اریه»، مورخ مکتب آنال فرانسه، در سال ۱۹۶۱ با نوشتن کتاب «کودکی در طی قرون» که ترجمه فارسی آن تحت عنوان «قرون کودکی» است، مدارک و مستندات ارائه داد که چطور وضعیت کودکی از قرون وسطی تا آن زمان تحول یافته و امروزه کودکی برای ما تبدیل به یک موضوع شده و مورد توجه رشته‌های مختلف علمی قرار گرفته است. (این کتاب توسط غنی به فارسی برگردانده شده و چاپ اول آن در سال ۱۳۹۸ از سوی انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان روانه بازار نشر شده است).

اما در مورد اینکه تغییر و تحولات چگونه بوده، باید بگوییم که اگر بخواهیم به گذشته نگاه کنیم، می‌توانیم تحت عنوان تغییرات مرئی‌ساز و نامرئی‌ساز از آنها صحبت کنیم. بنا بر ادعای افرادی چون فیلیپ اریه، کودکی در یک گستره زمانی به وسعت تمامی تاریخ ماقبل مدرن بشری، امری نامرئی بوده و موضوعی بوده که اصلاً به چشم نمی‌آمده است. مثلاً طی سده‌های بسیاری، مردم برای کودکان‌شان در سال‌های اولیه زندگی اسم انتخاب نمی‌کردند و در بسیاری از تمدن‌ها واژه‌ای به نام «کودک» یا «طفل» وجود نداشته است. این ادعا را «نیل یستمن» در کتاب «زوال دوران کودکی» مبسوط توضیح داده است. در بسیاری از تمدن‌ها حتی در تمدن یونان، گفته می‌شود که واژه «کودک» حتی به افرادی که چند دهه از عمر آنها گذشته بود نیز اطلاق می‌شده!

فیلیپ اریه، در کتابش مطرح می‌کند که وقتی سنگ‌های قبر و نقاشی‌ها را در قرون وسطی بررسی می‌کنند، هیچ نشانی از کودکی دیده نمی‌شود. او می‌گوید که برای اولین بار در ۱۶۱۰، نشانی از کودک در سنگ قبری در انگلستان دیده شده است و آن هم تصویر تعدادی کودک بر سر مزار معلم‌شان بوده است. فیلیپ اریه، در تحقیقات خود قبل از آن تاریخ را نیز بررسی کرده و در گستره جغرافیایی تمدن اروپایی، تحقیقاتی را انجام داده و تقریباً هیچ نشانی از کودکان بر سنگ قبرها پیدا نکرده است. گویا کودکان، موجودات فانی و بی‌ارزشی بودند که شایسته اینکه نام و نشانی از آنها در ذهن دیگران باقی

بماند و سنگ‌تراشی نام آنها را بر سنگی حک کند، نبودند. اریه می‌گوید، شاید این امر، به دلیل نرخ مرگ‌ومیر بالای کودکان در آن زمان بوده و چون برای باقی‌ماندن یک یا دو فرزند در خانواده‌ای، لازم بوده مثلاً ده کودک به دنیا بیاید و مادر و پدر نمی‌توانستند برای همه این هشت کودک از دست‌رفته، عزاداری کنند و همه عمرشان را به غم از دست‌رفته‌ها بپردازند، پس یاد می‌گرفتند که برای چیزی که رفتنی است، سوگواری نکنند. در مورد نقاشی‌ها نیز کودکان یا اصولاً در نقاشی‌ها حضور ندارند، یا آدمک‌ها و مینیاتورهای بی‌آدم‌های بزرگسال ترسیم شده است. کم‌کم در دنیای مدرن است که کودکان تبدیل به موضوعاتی متفاوت می‌شوند، به عنوان مثال، روان‌شناسی رشد نشان می‌دهد که کودکان فقط در صدی از هوش بزرگسالان را دارا هستند و رسیدن به سطح هوشی بزرگسالان مستلزم آن است که بزرگ شوند. در چنین شرایطی است که کم‌کم نیاز به ایجاد مدرسه و مدرسه‌رفتن در شکل مدرن آن ایجاد می‌شود. تا قبل از آن مدرسه به شکل امروزی نبود و آدم پنج‌ساله و پنجاه‌ساله با هم سر یک کلاس درس حاضر بودند و یک محتوای درسی به آنها ارائه می‌شد. مکتب‌خانه‌های ایرانی را می‌توانی مثالی در این مورد دانست. هر چه ما به زمان حال نزدیک می‌شویم، سرعت این تغییر و تحولات بیشتر می‌شود. به گونه‌ای که اگر هزار سال طول کشید تا فهمی در سلسله مراتب کودکی و بزرگسالی به بار بنشیند، در سده اخیر با تغییر و تحولات فناوری این تغییرات سرعتی شتابان به خود گرفته‌اند. در چنین فضایی است که امروز از موضوعاتی چون فروریختن گروه‌بندی‌های سلسله‌مراتبی کودکان،

زوال و کم‌رنگ‌شدن کودکی و حتی مرگ کودکی سخن به میان می‌آید. به عنوان مثال «فوکو» می‌گوید، کودکی نیز همانند مفهوم انسان در حال از بین رفتن است و به نظر می‌رسد که ما در سراغاز یک تغییر و تحول همه‌جانبه در عرصه‌های مختلف هستیم و به جایی رسیده‌ایم که به قول آن شاعر: «چشم‌ها را باید شست، جور دیگر باید دید.»

۲. جایگاه کودکی در حوزه سیاستگذاری در ایران چگونه جایگاهی در دوران معاصر بوده و اکنون به لحاظ کمی و کیفی وضعیت موجودش چیست؟

مشکل اصلی این بوده که کودکی در طی قرون، وجودی نامرئی و کم‌اهمیت داشته و وقتی در قالب چنین گفت‌وگویی حرف می‌زنیم، طبیعتاً در همه زمینه‌ها از جمله هنر، پزشکی و ...، کودکان را دارای جایگاه نمی‌بینیم. روایت‌های بسیاری داریم که در برخی بخش‌های ایران به‌خصوص در اصفهان زمانی که جنگ و یا قحطی اتفاق می‌افتاده است، از کودکان به‌عنوان ماده غذایی استفاده می‌کردند. اشاراتی از این دست در مورد کودکان در تاریخ ابن‌عرب‌شاه رفته است. خانواده‌ها ترس و نگرانی زیادی از بابت کودکان‌شان در آن دوره‌ها داشتند که مبادا اسیر شکارچیان انسان شوند. در قرون وسطی، در همه جای دنیا و همچنین در ایران، منابع و امکانات عمدتاً به بزرگسالان اختصاص داشته است. اگر چه داده‌های بسیاری را جامعه‌شناسان در مورد تداوم این نابرابری در دنیای معاصر منتشر کرده‌اند، اما در دوره معاصر ایران، متأثر از تغییر و تحولات دنیای مدرن، شاهد آن هستیم که کودکی کم‌کم خودش را بر سیاست تحمیل می‌کند. حال چه فلسفه وجودی آن مبتنی بر لزوم دفع شرارت کودکان باشد یا

نگاه به آنها به عنوان موضوعاتی سرمایه‌ای که باید برای آینده جامعه در چارچوب ارزش‌های حاکم ساخته و پرداخته شوند و یا نگاه بسیار ضعیفی که مبتنی بر حمایت از کودکان و ارزش‌های کودکان است. اما از نظر تاریخی و اگر نخواهیم خیلی به عقب‌تر برگردیم، اولین بارقه‌های ظهور این وضعیت مسئله‌مند، در سپهر اجتماعی سیاسی ایران با مشروطه رقم می‌خورد. برای اولین بار در همان دوران، افرادی چون: مفتاح‌الملک مازندرانی در کتاب‌هایی چون «مثنوی اطفال» و «تأدیب الاطفال»، میرزا حسن مصباح‌السلطنه انصاری در کتاب «تسهیل‌التعلیم»، یحیی دولت‌آبادی در کتاب «علی»، میرزا عبدالرحیم طالبوف در کتاب «احمد» متأثر از گفت‌وگوها و مشروطه‌خواهی در دوره قاجار شروع به بحث در مورد کودکی می‌کنند و افرادی چون میرزا حسن رشیدی با نهادسازی مدرسه سعی در طرح مسئله کودکی در کشور کردند. در چنین زمانه‌ای است که نگاه به آینده، در مورد کودکان اهمیت پیدا می‌کند. در واقع، کودکی به عنوان یک سرمایه تلقی می‌شود که باید روی آن برای آینده برنامه‌ریزی کرد. در این نگاه، متوجه می‌شویم هر چند این اقدامات در مسیر درست تاریخ اهمیت کودکی اتفاق می‌افتد ولی این اهمیت‌دادن، لزوماً به معنای ساختن جهانی متناسب با ارزش‌های کودکان و منافع واقعی کودکان نبوده و بیشتر تلاشی برای امنیت‌بخشی بیشتر به دنیای بزرگسالان و تضمین تداوم ارزش‌های بزرگسالانه بوده است. در چنین نگاهی آنچه مهم بوده نه کودک که آینده آنان بوده است. این منظر نیز نگاه فرودستانه به کودکان داشته است. با همه این اوصاف باید گفت که گرچه اهمیت‌بخشی به کودکان در ایران و جهان در دو سده گذشته وضعیتی انباشتی و شاید تکاملی داشته ولی هنوز تارسیدن به جایگاهی که کودکان فی‌ذاته و از منظر حقوق بشری شایسته آن هستند، فاصله بسیاری وجود دارد. کودکان در سپهر سیاست ایران اگر جایگاهی داشته باشند، جایگاهی حاشیه‌ای، فرودست و اقلیت‌گونه است و متأسفانه در سال‌های پس از انقلاب نیز پیشرفتی در این زمینه به چشم نمی‌خورد.

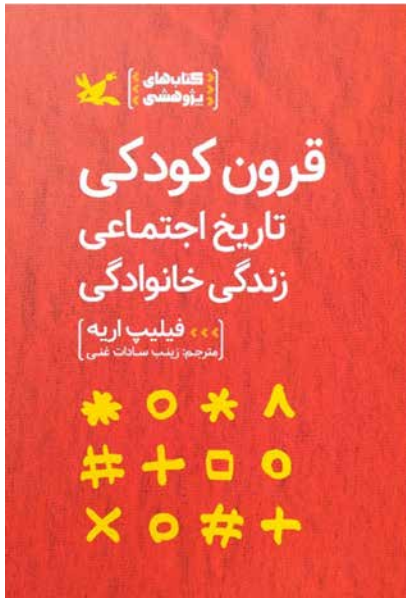
۳. وضعیت مطلوب این جایگاه از نقطه نظر شما چگونه ترسیم می‌شود؟

برای ارائه تصویری از وضعیت مطلوب لازم نیست که نگاهی آرمان‌شهری و حتی ارزش‌گرایانه به سیاستگذاری در این حوزه داشته باشیم. کافی است که نگاهی هر چند اجمالی به واقعیت‌های مستقر کودکی در دنیا و جامعه ایران امروز داشته باشیم. تغییرات ایجاد شده در مفهوم کودکی و اسناد فرادستی مصوبی چون کنوانسیون جهانی حقوق کودک ما را به درکی از فاصله وضعیت موجود و وضعیت نه لزوماً مطلوب، بلکه صرفاً عادلانه، خواهد رساند؛ که به هزار دلیل سیاست اجتماعی را در کشور به چالش کشیده و مورد انتقاد قرار خواهد داد. مهمترین نکته‌ای که وجود دارد؛ این است که واقعیت کودکی عوض شده و نگاه بزرگسالان نیز در مورد آن باید تحول پیدا کند. دیگر اینکه تعریف کودکی تغییر کرده است و چون مفهومی که در گذشته از آن مبتنی بر ایده نادانی و ناتوانی اصل راهنمای سیاست اجتماعی کشور در حوزه کودکی بود، متأثر از تغییر و تحولات فناوری تغییر کرده و دیگر کودکان نه نادان هستند و نه ناتوان. پس باید تغییراتی جدی

در دستور کار سیاست اجتماعی کشور ایجاد شود و کودکان جایگاهی شایسته و متناسب با واقعیت امروزین خود پیدا کنند. در دنیای امروز موجوداتی که هنوز هم، به دلیل اینکه واژه مناسب‌تری پیدا نکرده‌ایم، کمابیش «کودک» می‌نامیم، می‌توانند هم‌پای بزرگسالان و گاهی از آنها بیشتر کار کنند. این ادعا مبتنی بر تغییرات ایجاد در مفهوم کار و ماهیت دیجیتال آن در دنیای امروز مطرح می‌شود و همچنین می‌توانند بر دنیای خودشان تأثیرگذار باشند. می‌توانند درآمد و ارزش خلق کنند و می‌توانند به اطلاعاتی که زمانی، مختص بزرگسالان بود، دسترسی داشته باشند. کودکان شاید به لحاظ مهارت‌هایی که در فناوری‌های هوشمند امروز کسب کرده‌اند و به دلیل واقعیت «دیجیتال‌زاد» بودن آنها، حتی در این فضای کاری ایجاد شده جدید، ماهرتر از بزرگسالان به نظر می‌رسند.

۴. در مورد پیشینه مطالعات جهانی در ارتباط با موضوع همایش، اگر امکان دارد بفرمایید.

مطالعات کودکان یک موضوع جدیدتر از مطالعات رشته‌های مثل جامعه‌شناسی کودکان، روان‌شناسی کودکان و فلسفه کودکان است و بر نقد و چالش‌هایی بنا شده که بر مطالعات رشته‌هایی مثل جامعه‌شناسی و روان‌شناسی در سه دهه اخیر وارد آمده است. از ۱۹۶۰ به بعد، مطالعات رشته‌ای در حوزه کودکان، رویکرد علمی یافت و از دهه ۱۹۸۰ که مطالعات جامعه‌شناختی اهمیت بیشتری پیدا کرد، با میدان‌داری علوم اجتماعی بیشتر مطرح شد. پس از دهه ۱۹۶۰ است که مطالعات رشته‌ای مانند تاریخ، سیاست، جمعیت، ادبیات ... و البته روان‌شناسی به مطالعه در مورد کودکان، توجه بیشتری نشان دادند و هر کدام از منظر خودشان، کودکی را فهم و تعریف کردند. اما کم‌کم این درک ایجاد شد که هر رشته‌ای، به تنهایی، نمی‌تواند درک درستی از کودکی به ما بدهد و نگاه تک‌رشته‌ای به کودکان نمی‌تواند توضیح جامعی از وضعیت کودکان ارائه دهد. در این زمینه حتی برخی معتقد بودند که نگاه رشته‌ای، جایگاه فرودست کودکان را تعمیق و تداوم می‌بخشد و از سال ۱۹۹۰ به بعد، مفهومی به نام «مطالعه کودکان» که با «مطالعه کودکی» قدری متفاوت است، مطرح شد؛ و در محافل علمی مورد نظر اندیشمندان قرار گرفت. به باور اندیشمندان این حوزه، «مطالعات کودکان» باید رویکردی فرارشته‌ای، چندرشته‌ای و خصوصاً میان‌رشته‌ای داشته باشد و مبتنی بر این امر است که در دنیا، دوره‌های «مطالعات کودکان» شکل گرفته است. در کشور ما البته هنوز هیچ اتفاق خاصی در حوزه «مطالعات کودکان» شاهد نبوده‌ایم و حتی در مطالعات رشته‌ای مانند جامعه‌شناسی نیز همچنان فاصله قابل توجهی با آن چیزی که در جهان امروزه مطرح است، برای ما وجود دارد. این رشته‌ها تاکنون بیشتر از منظر سنتی به کودکان پرداخته‌اند. به عنوان مثال، در جامعه‌شناسی، این دست «مطالعه درباره کودکان» را بیشتر در پایان‌نامه‌های دانشجویی و از همان منظر سنتی و مثلاً معطوف به جامعه‌پذیری کودکان مشاهده می‌کنیم و رشته روان‌شناسی نیز بیشتر در چارچوب مفهومی رشد به کودکان و کودکی پرداخته است. اگرچه سخن گفتن از مطالعات کودکان در کشور ما به آسانی

انتشارات کانون
پرورش فکری کودک و نوجوان

روایت‌های بسیاری داریم که در برخی بخش‌های ایران به خصوص در اصفهان زمانی که جنگ و یا قحطی اتفاق می‌افتاده، از کودکان به عنوان ماده غذایی استفاده می‌کرده‌اند. اشاراتی از این دست در مورد کودکان در تاریخ ابن عرب‌شاه شده است. خانواده‌ها ترس و نگرانی زیادی از بابت کودکان‌شان در آن دوره‌ها داشتند که مبدا اسیر شکارچیان انسان شوند.

امکان پذیر نیست ولی در کشورهای توسعه یافته در حال حاضر دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری بسیاری با عنوان «مطالعات کودکان» راه‌اندازی شده و سالانه صدها پایان‌نامه دانشجویی و دیگر انواع پژوهش در این حوزه انجام می‌شود و به نظر می‌رسد توسعه این حوزه در دنیای امروز سرعتی قابل توجه نیز یافته است.

۵. در مورد تفاوت مفهومی «مطالعات کودکی» و «مطالعات کودکان» توضیح بفرمایید.

مطالعات کودکی معادل انگلیسی childhood studies و مطالعات کودکان معادل children's studies است. مطالعات کودکی، روی مفهوم کودکی، درک این مفهوم و تغییر و تحولش تأکید دارد و بیشتر حوزه مورد علاقه بر ساخت‌گرایان اجتماعی است. علاوه بر این، بعضی معتقدند در مطالعات کودکی، ساختار اهمیت دارد و در مطالعات کودکان، عاملیت کودکان مهم است. بر همین اساس، در عمل نیز می‌بینیم که دانشمندان اروپایی بیشتر مطالعات کودکی را دنبال می‌کنند و مطالعات کودکان اغلب حوزه مورد علاقه دانشمندان آمریکایی است. مطالعات کودکان، در واقع مطالعه‌ای همه‌جانبه است و شامل موضوعات جامعه‌شناختی، روان‌شناختی، تاریخی، رسانه‌ای، هنر، ادبیات و ... است و دارای مفهومی بین‌رشته‌ای و چندرشته‌ای است.

۶. برگزاری این همایش چه کمکی به حوزه سیاستگذاری کودکی در ایران خواهد کرد؟

یکی از اهداف اصلی برگزاری این همایش، توجه‌دادن سیاست‌گذاران به مسئله کودکی از طریق مطالعات «زیست‌جهان کودکی در ایران» است. در واقع برگزارکنندگان این همایش قصد دارند تا سیاست‌گذاران را متوجه اهمیت این حوزه نمایند. با بررسی یافته‌های علمی، می‌بینیم که نگاه سیاستگذاری به کودکی نگاهی به شدت سنت‌زده و عقب‌مانده از واقعیات جدید کودکی است. سیاست‌های کودکی دیری است که در بسیاری از کشورها تغییرات بسیار کرده و برکات بسیاری هم به بار آورده است.

عقب‌ماندگی ما در این حوزه بسیار نگران‌کننده است و اگر سیاست با همین فرمان به سمت کودکی به حرکت خود ادامه دهد، لطمات بسیاری به کودکان خواهد زد و البته سیاست‌گذاران این وضعیت، آسیب بیشتری خواهند دید. از سوی دیگر نگاه سرمایه‌ای به کودک نیز نگاهی آسیب‌رسان به این حوزه است، ولی شوربختانه باید اعتراف کرد که سیاست اجتماعی در کشور ما حتی باوری سرمایه‌ای هم به کودکان و کودکی ندارد. همایش‌هایی از این دست، مقدمه‌ای برای این تغییر نگاه سیاست‌گذارانه در حوزه کودکان و کودکی است.

۷. نقش آثار فرهنگی و هنری در حوزه کودک در رویارویی با موضوع «زیست‌جهان کودکی» چیست؟

زیست‌جهان یک مفهوم پدیدارشناسانه است و اصولاً به معنا و تجربه زیسته و احساسات انسان‌ها توجه می‌کند؛ ما در واقع، به دنبال این هستیم که ببینیم کودکان در زندگی خود چه چیزهایی را احساس می‌کنند و چه معنایی را به جهان اطراف خود می‌دهند. این بدین معناست که حوزه آثار فرهنگی و هنری

برای درک چنین احساسات و معنایی از اهمیت بسیار برخوردار است چرا که حوزه هنر، منشی ذاتا پدیدارشناسانه به جهان دارد و چه ابزاری بهتر از هنر می‌تواند این معناها را درک کند و تجربه زیسته و احساسات کودکان را منتقل نماید.

۸. اگر امکان دارد مصادیقی از هنر سینما و یا انیمیشن، کمیک استریپ و ... در زمینه پدیدارشناسی هنر بیان فرمایید.

چون هنر بیان احساسات درونی درباره یک موضوعی به زبانی است که برای دیگران قابل فهم باشد، عمدتاً می‌بینید که نویسندگان، سینماگران و هنرمندان با کاربرد تکنیک‌های مختلف هنری هر یک به دنبال نفوذ در دنیاهای کودکان هستند و به عبارتی، آثار هنری و ادبی حوزه کودک، گزارش‌هایی از ادراکات نویسندگان و هنرمندان از کودک و کودکی هستند.

آنها سعی می‌کنند با نفوذ در دنیای کودکی؛ بگویند که کودکان دنیا را چگونه می‌بینند؟ مثلاً فیلم رنگ خدا، اثر مجید مجیدی، مثال بارزی از نفوذ یک هنرمند به دنیای یک کودک نابینا است. هنرمند سعی می‌کند دنیا را از دریچه ذهن او به ما که نابینا و کودک نیستیم، نشان دهد. اگر نگوئیم این پدیدارشناسی صرف است، چیزی دور از پدیدارشناسی هم نیست. باقی هنرها نیز به همین منوال از پدیدارشناسی درباره کودکان برخوردارند.

۹. فناوری‌های جدید و رسانه‌های اجتماعی و ارتباطی جدید در رویارویی با این موضوع چه نقشی ایفا می‌کنند؟

در تاریخ تغییر و تحولات مفهوم کودکی، رسانه‌ها نقش محوری داشته‌اند، چنانکه در این تغییر می‌توان مدعی شد که کودکی در دنیای مدرن، مفهومی برساخته رسانه‌هاست.

ما با کودکانی روبه‌رو هستیم که «دیجیتال‌زاد» هستند و رسانه‌ها در حال حاضر به شدت روی این مفهوم، تأثیرگذارند و در فهم ما نسبت به مفهوم کودکی، اثری تعیین‌کننده دارند. کودکی، زمانی در تاریخ اروپا ظاهر می‌شود که با میانجی‌گری صنعت چاپ، امکان نشر کتاب‌های خاص کودکان فراهم شده و با انتشار وسیع‌تر این کتاب‌ها کم‌کم این نظریه تثبیت می‌شود که کودکان، دنیای متفاوتی از بزرگسالان دارند و مراتب فهم‌شان نیز متفاوت است؛ این نظریه باعث می‌شود که کودکی به مثابه یک ایده و یک موضوع کم‌کم بارز شود و در دنیای مدرن، از امری نادیدنی به امری قابل رؤیت مبدل شود.

در فاز بعدی، باز هم رسانه دیگری به نام تلویزیون سبب تغییرات زیادی می‌شود و اندیشمندی مانند «نیل پستمن» (Neil Postman) را به ایده زوال کودکی نزدیک می‌کند. بدون شک تنها وقتی امکان سخن گفتن از مرگ کودکی در پرولماتیک گفتمانی فوکویی امکان‌پذیر می‌شود که به درکی واقع‌گرایانه از رسانه‌ای مانند اینترنت رسیده باشیم. در مجموع نقش رسانه‌ها در تغییر و تحولات کودکی نقشی صرفاً تاریخی و متعلق به گذشته نیست.

حتی باید ادعا کرد که نقش رسانه‌ها، در زمانه ما بسیار پررنگ‌تر و تعیین‌کننده‌تر هم شده است و به نظر می‌رسد که تبعات این تأثیرگذاری، چنانکه می‌بینیم و در آینده بیشتر شاهد آن خواهیم بود، کلیت دنیای اجتماعی و روابط قدرت را در همه ابعاد آن تغییر خواهد داد.

برای ارائه تصویری از وضعیت مطلوب، لازم نیست که نگاهی آرمان‌شهری و حتی ارزش‌گرایانه به سیاستگذاری در این حوزه داشته باشیم. کافی است که نگاهی هرچند اجمالی به واقعیتهای مستقر کودکی در دنیا و جامعه ایران امروز داشته باشیم. تغییرات ایجادشده در مفهوم کودکی و اسناد فرادستی مصوبی چون؛ کنوانسیون جهانی حقوق کودک ما را به درکی از فاصله وضعیت موجود و وضعیت نه لزوماً مطلوب، بلکه صرفاً عادلانه، خواهد رساند؛ که به هزار دلیل سیاست اجتماعی را در کشور به چالش کشیده و مورد انتقاد قرار خواهد داد.

شهر دوستدار کودک؛ گامی اساسی در تحقق زیست جهان کودکان

■ حسین اسکندری، روان‌شناس و استاد تمام دانشگاه علامه طباطبائی

کودکی پاسخ می‌دهد. سال‌های اولیه کودکی زیر بنای زندگی شخصی و اجتماعی همه انسان‌ها را می‌سازد؛ براساس نظر متخصصان، دوران کودکی نقش کلیدی در شکل‌گیری بسیاری از صفات و ویژگی‌های روان‌شناختی کودکان دارد و توجه و پرورش بسیاری از مهارت‌ها و آموزش‌ها در این دوره ضروری است؛ عدم بهره‌گیری مناسب از فرصت‌ها و قابلیت‌های این گروه سنی، آسیب‌های جدی هم به کودکان و هم به جامعه وارد می‌کند ضمن اینکه باید توجه داشت کودکان با وجود سن کم موجوداتی منفعل و ناتوان نیستند، توانایی‌های کودکان فراتر از حد تصور است و حضور مؤثر در زندگی از کودکی آغاز می‌شود. آنها می‌توانند از همان سنین کودکی حرف‌های زیادی برای گفتن داشته باشند و لازم است بزرگسالان با شنیدن نیراه‌های آنان بستر رشد و شکوفایی امروز کودکان و آینده و اجتماع را فراهم نمایند.

ما انتظار داریم در افق ۱۴۰۴ جامعه ایرانی جامعه برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری و متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه‌های اجتماعی باشد.

جامعه‌ای فعال، مسئولیت‌پذیر، ایثارگر، مؤمن و رضایت‌مند برخوردار از وجدان کاری و روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی داشته باشیم و شکوفایی همه اینها در صورتی میسر خواهد شد که برای شکل‌گیری آن از دوران کودکی شهروندان مان سرمایه‌گذاری کنیم.

کودکی ساحتی بکر در عرصه ناگشوده زندگی بشر است. ساحتی که تا زمینه تحقق آن فراهم نشود همچنان ناگشوده باقی خواهد ماند.

کودکی زیست‌جهان متناسب با خود را می‌طلبد تا امکان بروز و توسعه پیدا کند. شهر دوستدار کودک فرصتی برای این امکان است. ابتکار شهرهای دوستدار کودک در سال ۱۹۹۶ آغاز شد تا در جهانی که هرچه بیشتر به سمت شهری شدن و تمرکززدایی پیش می‌رود، به چالشی که همان تحقق دنیای کودکی است، پاسخ دهد.

ما معتقدیم حمایت از توسعه و پایداری پروژه‌های شهر دوستدار کودک، حمایت از کیفیت زندگی نسل‌های امروز و آینده است. براساس پژوهش‌های اقتصادی، بازگشت‌ترین سرمایه‌گذاری، سرمایه‌گذاری در سال‌های اولیه کودکی است. همچنین بسیاری از مشکلات عمده اقتصادی و اجتماعی مانند جرم و جنایت، ترک تحصیل، شرایط نامطلوب سلامت و سطح پایین مهارت‌های نرم اجتماعی و عاطفی، مشکلات طلاق و نظایر آن ناشی از عدم توجه به توسعه و رشد و آموزش‌های دوران کودکی است. به نظر می‌رسد مسیر توسعه کشور از کودکی می‌گذرد و آینده شهرها و کشورها به وسعت دنیای بی‌انتهای کودکی توسعه می‌یابد. این اقدام یک پروژه بین‌المللی برای خلق و توسعه شهرهایی است که کودکان در آن شهروند تمام و عیار شناخته می‌شوند و حقوق شهروندی‌شان به درستی محقق می‌شود.

آنچه بیشتر از همه باید به آن تأکید کرد، فرایند تکاملی شهرها و اجتماعات دوستدار کودک است. بنابراین توجه و اهمیت کودکی در کشور لازم است تا بررسی شود. همچنین میزان پاسخگویی جامعه نسبت به اهمیت و رعایت حقوق کودکان نیز امری ضروری است که لازم است مورد توجه جوامع و دولت‌ها قرار گیرد. از اینرو توجه به وضعیت کودکان در شهرها و ارزیابی و تحلیل وضعیت آنها در ابعاد مختلف برای تدوین برنامه متناسب هر شهر ضروری است. لازم است در ارائه خدمات و تسهیلات، منافع، ایده‌ها و اولویت کودکان را مورد توجه قرار داد و مشارکت آنها را به‌عنوان اصل بنیادین اجتماعات دوستدار کودک جدی دید.

شهر دوستدار کودک به تعاریفی از نوع «خلاقیت: ساختنی که ارزش افزوده تولید می‌کند»، «قانون‌مداری: مراعات کردن و رعایت نظم و انضباط» و «همزیستی اجتماعی: مدارا کردن و ملاحظه کردن» در دوران

جامعه‌شناسی کودکی، فرا تر از مطالعات آسیب‌شناسانه کودکان و حقوق کودک

■ مریم شعبان، پژوهشگر جامعه‌شناسی
کودکی و دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه
تهران - عضو شورای علمی همایش

اولین مطالعات علمی در عرصه جامعه‌شناسی کودکی و حقوق کودک در فضای آکادمیک انگلستان، آمریکا، فرانسه و آلمان انجام شد. انگلستان بر اساس تعلق به علوم تجربی با رویکرد آسیب‌شناسی به مسائل و مشکلات مربوط به کودکان پرداخته است؛ آمریکایی‌ها نیز بر اساس سنت مکتب شیکاگو به دنبال «تفهیم» معنای ذهنی کنشگران عرصه کودکی از جمله خود کودکان، والدین، معلمان، مسئولان و مدیران، بوده‌اند. فرانسه نیز در این بین، با رویکرد تاریخی و توصیف تحولات تاریخی، به دنبال فهم روند و ساختار کودکی و حقوق کودک جامعه بوده است. متفکران آلمانی نیز با حفظ تعلق به زمینه‌های فلسفی و نظری به دنبال درک مفهومی کودک و بحث پیرامون مباحث نظری مفهومی در مورد کودک و حقوق کودک بوده‌اند.

مرور تاریخی علم و اندیشه در جامعه ایران نشان می‌دهد پرداختن به کودکی از فضای زیستی و نیاز بیولوژیکی، پزشکی و بهداشت، روان‌شناسی رشد و روان‌کاوی عبور کرده و به ساحت حقوقی و سپس ساحت اجتماعی قدم نهاده است. دهه ۹۰ ه.ش، «دهه کودکی» و اوج تحولات فکری فرهنگی نسبت به کودک و کودکی در ایران است اما در فضای علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی همچنان با ضعف دانش، پژوهش و بخصوص پرداخت‌ها در سطوح تحلیلی نسبت به موضوع کودک، کودکی و حقوق کودک مواجه هستیم.

در ایران، فضای جامعه‌شناختی کودک، کودکی و حقوق کودک به شدت مورد تسخیر فضای حقوق و سیاست‌گذاری‌های حقوقی است. این موضوع بیانگر ۱- سلطه نگاه بزرگسال به کودک؛ ۲- عدم پذیرش کنشگری و عاملیت کودکان و ۳- عدم مشروعیت فردیت کودکان است. در چنین فضای معنایی، پرداختن به کودک، کودکی و حقوق کودک از هر منظری به سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای حمایت و توانمندسازی کودکان آسیب‌دیده محدود می‌شود؛ در حالی که تمرکز بر کودکان آسیب‌دیده، نه تنها منجر به مغفول ماندن کودکان دارای شرایط عادی، کودکان دارای استعداد برتر و کودکانی که صرفاً در معرض آسیب هستند، می‌شود بلکه به دنبال چنین وضعیتی، کودکان روزبه‌روز بیشتر به حاشیه رفته و طرد می‌شوند؛ همچنین تمرکز بر آسیب‌شناسی کودکان منجر به تسلط رویکرد آسیب‌شناسانه بر جامعه کودکان و فضای کودکی می‌شود؛ همین امر نیز مانعی جدی برای تحقق کودکی و حقوق کودکان در جامعه است؛ زیرا مجموعه‌ای از برنامه‌ها، سیاست‌ها و اقدامات بزرگسالان برای حمایت از کودکان آسیب‌دیده، «توهم حضور و توجه» به کودکان و کودکی در جامعه را گسترش می‌دهد در حالی که کودکان و کودکی آنها مورد «طرده مضاعف» واقع شده است.

برای تقویت نگاه اجتماعی و فضای علوم اجتماعی بخصوص جامعه‌شناسی نسبت به کودک، کودکی و حقوق کودک، اولین گام باید از فضای علمی - دانشگاهی آغاز شود. به این معنا که پنج تحول اساسی به عنوان اولین مرحله تقویت جامعه‌شناسی کودکی ایجاد شود که شامل این موارد است:

- ۱- تأکید بر کودکان و کودکی صرفاً به عنوان قشر یا جامعه مورد مطالعه در موضوع‌های مختلف کنار نهاده شود.
- ۲- مطالعه کودکی و کودکان مبتنی بر زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی جامعه ایران، موضوع و کانون تمرکز قرار گیرد.
- ۳- تأکید بر آسیب‌شناسی کودکان، در گام‌های بعدی قرار گیرد.
- ۴- توجه به حقوق کودک همراه با تمرکز بر کودکی انجام شود؛ زیرا فضای مفهومی - فرهنگی کودکی در جامعه، بر ماهیت حقوق کودک مؤثر است.
- ۵- کودکی بر اساس حافظه تاریخی جامعه ایران و از درون ساحت‌های فرهنگی و اجتماعی در طول زمان، مورد مطالعه قرار گیرد.

بنابراین، فضای معنایی کودک، کودکی و حقوق کودک در ایران، دچار «بحران هویت»، «بحران معنا»، «بیراهه معنایی» است و تا زمانی که در رابطه با کودک، کودکی و حقوق کودک «نظام معنایی بومی - ایرانی» ارائه نشود دچار تعارض و آشفتگی معنایی و شکاف در بین عرصه‌های مختلف علمی، دینی، سیاسی، اجتماعی - فرهنگی،

خواهیم بود. کودکی و حقوق کودک در ایران، نیازمند ارائه و شفاف‌سازی نظام معنایی مربوط به کودک، کودکی و حقوق کودک است که با کمک «حافظه‌ای تاریخی» در بستر ایران امکان‌پذیر خواهد بود.

لزوم توجه به ساحت‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه ایران برای مطالعات کودکی بیانگر مهم‌ترین اصل در عرصه مطالعات کودکی است. «کودکی نهادی اجتماعی و فرهنگی و برساخته اجتماعی است.» بنابراین باید توجه داشت که فضای معنایی کودکی در فضای اجتماعی و فرهنگی جامعه بر ساخت می‌شود. کودکی از نظر زمانی و مکانی کاملاً نسبی است. برای صحبت در مورد کودکی، ابتدا باید مشخص کرد که کودکی در کدام جامعه مورد نظر است؛ زیرا شرایط ارزشی و هنجاری در هر جامعه‌ای شکل خاصی از کودکی را تعریف کرده و می‌آفریند.

زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی هر جامعه‌ای در طول تاریخ خود، تعریف مشخصی از محدوده سنی کودکی و چگونگی آن ارائه می‌کنند. در یک جامعه، شروع کودکی از زنده متولد شدن است و در جامعه‌های دیگر، کودکی از ماقبل تولد و دوران نطفگی شروع می‌شود. پایان کودکی نیز در یک جامعه، بلوغ است و در جامعه‌های دیگر سن مشخصی همچون ۱۸ سالگی به عنوان پایان کودکی است.

تنوع و نسبت جوامع انسانی به تعریف محدوده سنی کودکی ختم نمی‌شود بلکه چگونگی کودکی نیز امری کاملاً نسبی است که مبتنی بر زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی تعریف می‌شود. در جامعه‌ای سقط جنین مجاز و کودک ملزم به کار کردن، از دواج و محاکمه است و در جامعه‌های دیگر این امور به طور کلی ممنوع است. بنابراین، کودکی برساخته‌ای اجتماعی است و چپستی و چگونگی آن، امری نسبی است که کاملاً به بسترهای اجتماعی و فرهنگی جامعه بستگی دارد و پیرو چگونگی بر ساخت کودکی نیز، آسیب‌ها، مسائل و حقوق کودکان نیز بر ساخت می‌شوند.

مطالعه کودکی کوششی جامعه‌شناختی است؛ براساخت کودکی بدون در نظر گرفتن ساختارهای اجتماعی و فرهنگی جامعه مورد مطالعه غیرممکن است. البته با وجود اینکه کودکی یک سوژه کتیو بوده است اما «فضای مفهومی کودکی در نظام معنایی یک جامعه، دارای نمود عینی مشخصی نیز هست که بارزترین آن در قالب ساختار حقوق کودک نمودار می‌شود. فضای مفهومی کودکی در یک جامعه، چپستی و چگونگی حقوق کودک را مشخص می‌کند» یعنی چپستی و چگونگی کودکی در یک جامعه، ساختار حقوق کودک در همان جامعه را بر ساخت می‌کند.

البته ساختار حقوق کودک بر چپستی و چگونگی فضای مفهومی کودکی نیز تأثیر گذار است؛ یعنی با تغییر در عناصر حقوق کودک، فضای مفهومی کودکی در همان جامعه نیز دچار تغییر می‌شود. در نهایت باید گفت که در بین کودکی و حقوق کودک، «اثر بخشی متقابل» و یا «برهم کنشی» وجود دارد.

هر چند که در سطح تحلیلی دو موضوع کودکی و حقوق کودک از یکدیگر جدا شده و مورد مطالعه قرار می‌گیرند اما این دو از یکدیگر مجزا نیستند و مجزا دانستن آنها از یکدیگر، غیر علمی و غیر تخصصی بوده و نتیجه‌ای به جز خطاهای نظری و روش‌شناختی از جمله تقلیل‌گرایی و تفکر جزم‌گرایانه، به دنبال نخواهد داشت. همان‌طور که مایال می‌گوید: «جامعه‌شناسی کودکی، موضوعی سیاسی است که هدف آن، ارتقاء احترام به حقوق کودکان در جامعه، از جمله حقوق کودکان نسبت به عدالت توزیعی است.»

آموزش هنجارهای اخلاقی انتشار عکس به کودکان امری ضروری است

■ ابراهیم سیسان

کودکان را برعهده داشته و همچنین نقطه نظرات و ایده‌های خود را در قالب مقالات ژورنالیستی تخصصی در حیطه عکس کودک منتشر کرده است. آموزش عکاسی دیجیتال به کودکان؛ آشنایی دانش‌آموزان با شیوه‌های ارسال عکس به جشنواره؛ انتخاب دوربین عکاسی مناسب برای بچه‌ها؛ بچه‌ها و معیارهای اخلاقی در عکس؛ لوموگرافی، پولاروید و عکاسی کودکان؛ معیارهای شناسایی و داوری عکس بچه‌ها؛ تصویر کودکان کار در عکس از دیروز تا امروز؛ لوکروم یا جهت نگاه، مقالاتی است که به قلم این هنرمند نگاشته شده و اهمیت عکاسی کودکان، آموزش عکاسی به آنها و نیز داوری عکس کودکان را مورد تدقیق قرار داده است.

این هنرمند عقیده دارد که معیارهای اخلاقی در حوزه

ابراهیم سیسان (۱۳۵۱)، متولد تهران و عضو انجمن ملی عکاسان ایران و هیئت مدیره چند انجمن عکاسی، از جمله عکاسانی است که فعالیت در حوزه تصویر کودک، آموزش عکاسی به کودکان، تدریس شیوه‌های آموزش به مربیان عکاسی کودکان و نیز آموزش این هنر به کودکان آسیب‌دیده اجتماعی را به صورت جدی دنبال می‌کند.

او مسئولیت‌های اجرایی متعددی را در حوزه تصویر کودک در کارنامه هنری خود دارد که از آن جمله می‌توان به عضویت شورای سیاستگذاری و انتخاب آثار در جشنواره عکس رشد در سال‌های متمادی، و نیز برگزاری نمایشگاه عکس نور (آثار عکاسی کودکان و نوجوانان آسیب‌دیده از کارتن خوابی و اعتیاد) در سال ۱۳۹۸ اشاره داشت.

او تا امروز داوری جشنواره‌های متعددی در زمینه عکاسی

عکس: ابراهیم سیسان

تصاویری شود که هنجارهای اجتماعی و اخلاقی در آن رعایت نشده باشد.»
 سیسان، در خصوص آموزش انتشار عکس به کودکان چنین توضیح می‌دهد: «ضروری است به آموزش هنجارهای اخلاقی انتشار عکس به کودکان توجه کنیم، که بخش دوم این اتفاق یعنی ارائهٔ عکس الزامات خاص خود را دارد و همواره باید آنها را مدنظر قرار داد.
 پس بچه‌ها در این موقعیت باید آموزش ببینند، که عکس‌های خانوادگی و خصوصی را با نظارت و مشورت بزرگترها به اشتراک بگذارند. هرگونه انتظار از رعایت قوانین اغلب نانوشته در این خصوص از کودکی که آموزشی در این زمینه ندیده است، انتظار بی‌جایی محسوب می‌شود.
 از سوی دیگر امروزه با توجه به استفاده روزافزون از وسایل ارتباط جمعی و کاربرد عکس در محتوای فضاهای ارتباطاتی و اجتماعی جدید، حساسیت کنترل فرآیند اشتراک‌گذاری در این خصوص دوچندان است و لزوم آموزش در این مورد بسیار بااهمیت است.»

عکس کودک و نیز آموزش عکاسی به کودکان، نیازمند توجه است و باید آموزش قواعد و هنجارهای اخلاقی را همراه با آموزش عکاسی به کودکان، در نظر داشت.
 او در این خصوص می‌گوید: «بچه‌ها ناخواسته در عکاسی ممکن است از قواعد و هنجارهای اخلاقی جامعه خود، پا را فراتر بگذارند. مصداق این بحث می‌تواند ثبت لحظات خصوصی و یا خانوادگی در عکس‌های کودکان باشد. بدیهی است که به‌طور طبیعی بیشترین زمان کودکان در محیط خانه می‌گذرد، از این‌رو در حال تمرین عکاسی، یکی از مکان‌هایی که به‌طور معمول از آن عکاسی می‌کنند، خانه خود و ساکنان آن است. البته این امر به‌دلیل نوعی کنجکاوی در کودکان است و اقتضای طبیعی سن آنهاست.
 کنش دیدن در کودکان اغلب می‌تواند به نوعی جست‌وجوی فعال تعبیر شود. همراهی دوربین عکاسی برای کودکی که در حال آموزش عکاسی است و درگیر تجربهٔ دیدن و ثبت‌کردن است، ممکن است منجر به ثبت و در پی آن انتشار

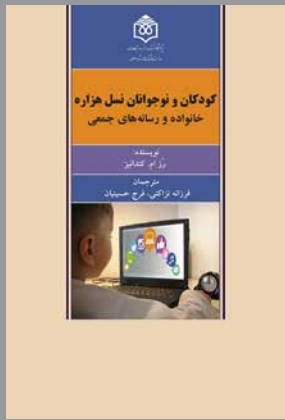

عکس: ابراهیم سیسان

کودکان و نوجوانان نسل هزاره؛ خانواده و رسانه‌های جمعی

رسانه‌ای (فصل هشتم) و دولت‌ها و سایر سیاست‌گذاران (فصل نهم) را بررسی شده و در فصل نتیجه‌گیری (فصل دهم) نیز به برنامه‌سازی برای کودکان و صنعتی که آن را ایجاد می‌کند، نگاهی انداخته شده است.

کتاب حاضر از ده فصل تشکیل شده است. زمینه نظری روابط کودکان، نوجوانان و رسانه در فصل اول بررسی شده است. ارتقای فهم کودکان از رسانه‌های جمعی، موضوع فصل دوم و تغییرات تجربه‌های رسانه‌ای نسل‌ها، موضوع فصل سوم است.

در سه فصل بعد این مسئله بررسی شده است که چگونه کودکان، نوجوانان و خانواده‌ها، با درک خیال و واقعیت (فصل چهارم)، تأثیرات (فصل پنجم) و هویت (فصل ششم) به رسانه‌های جمعی واکنش نشان می‌دهند.

در فصل هفتم، هشتم و نهم نقش واسطه‌ای خانواده‌ها (فصل هفتم)، مدرسه‌ها از طریق سواد

تدوین شده است. چنان‌که مشاهده خواهید کرد، در پایان هر فصل، تمرین‌های خلاقانه و متفکرانه‌ای برای دانشجویان در نظر گرفته شده که نه تنها برای یادگیری مطالب هر فصل مفید است، بلکه به‌مثابه سرخ و طرح مسئله پژوهشی نیز کاربرد دارد.

این کتاب برای علاقه‌مندان به پژوهش در این حوزه نیز منبع بسیار مفیدی است؛ چراکه هم نظریه‌ها و پژوهش‌های مهم انجام شده در دنیا به‌ویژه آمریکا را مرور می‌کند و هم در پایان هر فصل منابع مرتبط با موضوع را معرفی می‌کند.

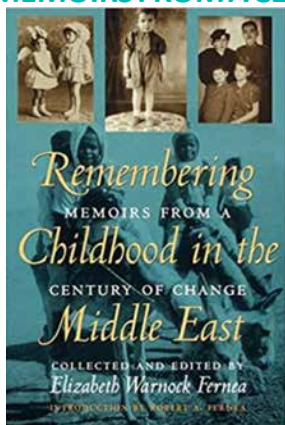
ویژگی دیگر این کتاب، زبان ساده و تلاش نویسنده برای درک‌پذیر بودن موضوع‌ها و دسته‌بندی‌ها برای دانشجویان است.

ویژگی مثبت و منحصر به فرد این کتاب، توجه به ابعاد و وجوه گوناگون رابطه خانواده و رسانه‌های جمعی است؛ طوری که نه تنها حوزه‌های نظری مرتبط با رشته‌های ارتباطات، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و حتی تاریخ در فصول ابتدایی آن ذکر شده؛ بلکه مباحث مربوط به اثرات رسانه‌ها، خوانش و دریافت مخاطب، سواد رسانه‌ای، اصول تولید برنامه برای کودک و قانون‌گذاری درباره برنامه‌های کودک و نوجوان نیز در فصل‌های جداگانه‌ای بررسی شده است.

ویژگی دیگر کتاب حاضر این است که به‌عنوان کتاب درسی و برای دانشجویان رشته‌های مرتبط با ارتباطات و رسانه‌های جمعی

Remembering Childhood in the Middle East: MEMOIRS FROM A CENTURY OF CHANGE

«خاطره‌نگاشت کودکی در خاورمیانه» ترجمه می‌شود

را به نگارش درآورده‌اند، نوعی تاریخ‌نگاری شخصی تلقی می‌شود. آنچه که اهمیت این اثر را به استناد این کتاب دوچندان می‌کند، این است که این تاریخ‌نگاری شخصی، بخش‌هایی از زندگی اجتماعی- خانوادگی را روایت می‌کند که پیش‌تر مورد توجه مورخان آکادمیک قرار نداشته است.

مترجم این اثر مدعی است، ترجمه این کتاب نقش قابل توجهی در ارتقای ادبیات علمی در حوزه مطالعات کودکی و تاریخ کودکی در کشور و همچنین ارتقای شناخت و درک کودکی در زمینه فرهنگی کشورهای همسایه و سایر جوامع خاورمیانه خواهد داشت.

این کتاب، مجموعه‌ای از روایت‌ها از تجربه زیسته کودکی در کشورها و جوامع مختلف خاورمیانه در قرن بیستم است. به عبارت دیگر این کتاب، بازنمایی تجربه کودکی روایان مختلف است از مناطق مختلف خاورمیانه در طول قرن بیستم که سده‌ای پر از تحولات سیاسی و تاریخی در جوامع خاورمیانه به حساب می‌آید.

به زعم مترجم، این اثر، برشی عمیق از کودکی در جوامع خاورمیانه با هدف شناخت کودکی نسلی است که شاید اکنون در حال ساختن سرنوشت ملت‌های این خطه بزرگ هستند.

این کتاب به دلیل اینکه روایان، تجربه شخصی خود

صدای کودکان را بشنویم: سیاست اجتماعی برای سده‌های جدید

کتاب «صدای کودکان را بشنویم: سیاست اجتماعی برای سده‌های جدید» از سوی پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات ترجمه و منتشر می‌شود. این کتاب ترجمه کتاب Hearing the Voices of Children: Social policy for a new century به ویراستاری کریستین هلت و آلن پروت است که در سال ۲۰۰۳ و با ۲۸۱ صفحه منتشر شده است. موضوع کتاب، درباره کودکان در سده جدید است و بر اهمیت مشارکت کودکان در امور اجتماعی و توجه به آن‌ها در تدوین قوانین، اشاره دارد.

باتوجه به ارتباط وثیق مسأله کودکی با فرهنگ و جامعه، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، طرح مطالعات کودکی را در مرکز طرح‌های ملی خود تعریف کرده است و ترجمه این کتاب نیز، در قالب همین طرح در دستور کار این مرکز قرار گرفته است. مطابق یادداشت معرفی مترجم از این اثر، ترجمه این کتاب می‌تواند از منظر جلب مشارکت کودکان و ارتباط آن با مفاهیم توسعه، فقر، رفاه و ... مورد توجه قرار گیرد. هم‌چنین دستگاه‌های سیاستگذار و بخش‌های پژوهشی می‌توانند بر مبنای مباحث طرح شده در این کتاب، به بازنگری در برنامه‌ها و فعالیت‌های خویش بپردازند. این کتاب مجموعاً در ۴ بخش تدوین شده که «صدای کودکان را بشنویم»، «گفتمان کودکی»، «کودکان و خدمات» و «منابعی برای کودکان» عنوان بخش‌های آن هستند که هر یک از آن‌ها موضوع کودکی را از زوایای مختلفی چون سیاست، توسعه جامعه، مسأله رفاه و بیمه، قوانین خانواده، گرایش‌های متناقض و هم‌گرا در قانون و سیاست درباره کودکان، فقر و سلامتی کودک در بستر کشورهای انگلستان، فنلاند، آلمان و ... بررسی کرده‌اند.

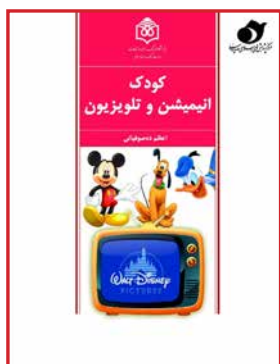
تولید مفهوم کودکی رسید و تفکر و فهم ما از کودک را متحول کرد. آندره تورمل این تحولات را از دو منظر مشاهده علمی کودکان (بهداشت عمومی، کودکان، روانشناسی و آموزش) و سیاست‌های عمومی (رفاه کودک، سیاست بهداشت، آموزش و تحصیل در مدرسه اجباری) بررسی می‌کند.

تورمل با رجوع دقیق به گزارش‌های تاریخی از انگلیس، ایالات متحده آمریکا و فرانسه این مسأله را بررسی می‌کند که چگونه توسعه متوالی تاریخی و استدلال آماری منجر به ایجاد مفهومی از کودک «عادی» شده است و چگونه به نوعی استانداردسازی انجامیده است که با رجوع به آن، بر کودکان نظارت داریم.

وی نشان می‌دهد که چگونه جامعه غربی به یک فرهنگ کودک‌محور تبدیل شده است و این پرسش را مطرح می‌کند که چرا همچنان کار پرورش و آموزش را بر اساس همان مفهومی از کودک انجام می‌دهیم که دیگر مناسب نیست؟

این کتاب ضمن اشاره به نقش محوری کودکان در جوامع معاصر، بازاندیشی کلیه مفاهیم مرتبط با آن را امری ضروری می‌داند و به بررسی مفهوم کودک، مفهوم کودکی و کودک عادی می‌پردازد. به استناد این کتاب، امروز همه‌جا این پرسش مطرح هست که کودک را باید با ارجاع به چه شاخصه‌هایی عادی تعریف کرد، تعریف کودک عادی چه پیامدهایی دارد و چه الگوهای جایگزینی برای این کار وجود دارد. این کتاب با مرور تجربه‌های کشورهای غربی، مجموعه مستندی به دست می‌دهد که می‌تواند مبنای هر الگویی برای توسعه و کاربست مفهومی کودک باشد. نویسنده در این کتاب می‌گوید که کودک «عادی» بر چه اساسی ساخته و تعریف می‌شود. آندره تورمل بیان می‌کند که در طول قرن نوزدهم، بیشتر این مسائل بهداشت عمومی بود که تصویر و تصور جامعه از کودکان را مشخص می‌کرد. اما در قرن بیستم، روانشناسی به خط مقدم

«کودک، انیمیشن و تلویزیون»

فصل دوم با عنوان «بازنمایی و کلیشه‌ها»، بازنمایی رسانه‌ای و نشانه‌شناسی رسانه‌ها، مفهوم کلیشه و کلیشه‌سازی و جنسیت و جنبش‌های فمینیستی، مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین یک بخش به‌طور خاص به کلیشه‌های جنسیتی شامل کلیشه‌های زنان و مردان و کلیشه‌های سفیدپوستان و رنگین‌پوستان اختصاص دارد. در بخش آخر این فصل نیز مفاهیم ایدئولوژی، گفتمان و قدرت در بحث کلیشه‌سازی مطرح شده است.

نویسنده در فصل سوم با عنوان

«کلیشه‌سازی در فیلم‌های پویانمایی والت دیزنی» به‌طور عملی و تجربی بررسی می‌کند که کودکان از طریق فیلم‌هایی که به‌صورت نمایش خانگی به نمایش درمی‌آیند در معرض چه محتواهایی قرار می‌گیرند و به‌طور خاص فیلم‌های پویانمایی والت دیزنی را که علاوه بر پرطرفدار بودن نزد کودکان، بیشترین سابقه را نیز در این عرصه دارند تحلیل می‌کند. اهداف کلی این بررسی عبارت است از نحوه نمایش کلیشه‌های جنسیتی و نژادی در فیلم‌های پویانمایی والت دیزنی و همچنین تغییرات کلیشه‌ها در دوره‌های گوناگون تاریخی. نویسنده برای دستیابی به این اهداف فیلم‌های والت دیزنی را تحلیل محتوا کرده است. در فصل چهارم و آخر کتاب نتیجه‌گیری تحقیق بیان شده است.

در این کتاب، ۱۵ فیلم از مجموعه فیلم‌های انیمیشن کلاسیک شرکت والت دیزنی شامل ۹۲ شخصیت، از نخستین فیلم بلند پویانمایی در سال ۱۹۳۷ (سفید برفی و هفت کوتوله) تا آخرین آن در سال ۲۰۰۹ (ملکه و قورباغه)، که بر مبنای داستان‌های کلاسیک و برای مخاطب کودک و نوجوان هستند و از طریق تلویزیون یا به صورت فیلم ویدئویی و سی‌دی یا دی‌وی‌دی در اختیار کودکان قرار گرفته‌اند، بررسی شده و کلیشه‌های جنسیتی و نژادی آنها تحلیل شده است.

فصل اول با عنوان «کودکان و فیلم‌های پویانمایی» در سه قسمت به مفاهیم مرتبط با موضوع کودکان و فیلم‌های پویانمایی می‌پردازد. در قسمت اول تحت عنوان کودکان و رسانه‌ها، اهمیت و تأثیر محتواهای رسانه‌ای بر کودکان، نظریه‌های مختلفی که می‌توان آنها را به کودکان و الگوهای رسانه‌ای ربط داد و همچنین تحقیقات داخلی و خارجی که موضوع کودکان و محتواهای رسانه‌ای را مدنظر داشته‌اند، مورد توجه قرار گرفته است. در قسمت دوم فیلم‌های پویانمایی و ویژگی‌های منحصر به فرد آنها برای کودکان بررسی شده است. به‌علاوه در این بخش به نظام نمایش خانگی و به‌طور خاص نمایش خانگی فیلم‌های پویانمایی اشاره شده است. قسمت سوم به معرفی شرکت والت دیزنی به‌عنوان یکی از صاحب‌نام‌ترین و شاخص‌ترین شرکت‌ها در عرصه ساخت فیلم‌های پویانمایی اختصاص دارد. در این بخش تحقیقاتی که تاکنون در مورد فیلم‌های دیزنی صورت گرفته است، فانتزی، تخیل، داستان‌ها و افسانه‌ها در فیلم‌های والت دیزنی و همچنین شرکت والت دیزنی به‌عنوان یکی از پنج غول رسانه‌ای جهان و بحث‌های مرتبط با امپریالیسم فرهنگی و رسانه‌ای مطرح شده است.

آسیب‌های اجتماعی کودکان و نوجوانان در سینمای مستند

کودکان و نوجوانان، به‌منظور واسطه شناخت و میانجی فهم جامعه و زندگی مردم مطالعه می‌شود.

در این کتاب ۱۰ مستند اجتماعی پس از انقلاب با روش تحلیل محتوای کیفی و با استفاده از سه رویکرد غالب در جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی یعنی رویکرد کارکردگرایی، تضاد و کنش متقابل نمادین تحلیل و بررسی شده است.

کودک و استثمار، کوره‌پزخانه، زیر پوست شهر، بازی با زندگی، دوزخ، اما سرد، بچه‌های خیابان، صورت‌های رنگ پریده، روزهای بی‌تقویم، بچه‌های اعماق، آخرین روزهای زمستان، ۱۰ مستندی است که در این کتاب تحلیل شده است.

در این کتاب مستندهای اجتماعی مرتبط با آسیب‌های اجتماعی کودکان و نوجوانان که پس از انقلاب اسلامی ایران تولید شده‌اند، در سه دوره زمانی ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۹، ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ با اتخاذ رویکردی جامعه‌شناختی تحلیل و بررسی شده‌اند تا از سویی به این سؤال پاسخ داده شود که مسائل و آسیب‌های اجتماعی کودکان و نوجوانان در مستندهای اجتماعی پس از انقلاب چگونه بازنمایی شده‌اند و از سوی دیگر بررسی این نکته که آیا مضامین اصلی فیلم‌ها و نحوه بازنمایی آسیب‌های اجتماعی با جامعه زمان خود ارتباط دارند؟ به عبارت دیگر آیا مستندهای اجتماعی بازتاب زمان خود بوده‌اند یا خیر؟ در این کتاب مستندهای اجتماعی تولید شده درباره

طرح مطالعات کودکی در پژوهشگاه اجرا می‌شود

این طرح از جمله طرح‌های مرکز طرح‌های ملی پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات است که در حال اجراست و مشتمل بر چهار بخش اجرای پیمایش، ترجمه متون، تالیف گزارش‌های سیاستی و برگزاری نشست‌های تخصصی است.

در بخش پیمایش، دو طرح «کودکان ایران در اینترنت» و «بررسی وضعیت خودشیفتگی سازگاران و ناسازگاران، حرمت خود و ابعاد سازگاری در کودکان و نوجوانان ایرانی» در دستور کار قرار دارد. پیمایش «کودکان ایران در اینترنت» به منظور گردآوری اطلاعات و شواهد متقن فراملی پیرامون مخاطرات، فرصت‌ها و حقوق دسترسی کودکان، به خصوص در کشورهایی که گسترش اینترنت پدیده به نسبت جدیدی است، طراحی و اجرا شده است. دو پرسش پژوهشی مرتبط با یکدیگر این کار را هدایت کرده است:

۱. اینترنت از چه راه و با چه سازوکاری اثر مثبتی بر زندگی بچه‌ها دارد؟ آیا برای کودکان فرصت‌ساز است و شرایط را برای زیست بهینه آنان فراهم می‌کند؟
۲. اینترنت از چه راه و با چه سازوکاری در زندگی کودکان مسئله‌ساز می‌شود و اگر از آن‌ها حفاظت نشود، باعث تشدید مخاطرات و برهم خوردن شرایط زیست بهینه آنان می‌شود؟

جامعه آماری این پیمایش کودکان ایرانی کاربر اینترنت ۷ تا ۱۷ سال هستند و تعداد

نمونه آن ۵۰۰۰ نفر در کل کشور است. در بخش ترجمه، ۵ کتاب مهم و اصلی مرتبط با مطالعات فرهنگی و اجتماعی کودکی ترجمه می‌شود.

در بخش تدوین گزارش‌های سیاستی: چندین گزارش به وسیله متخصصان این حوزه با رویکرد فرهنگی و اجتماعی تدوین می‌شود. عناوین این گزارش‌ها عبارت است از:

۱. کودکان در اسناد قانونی و فرداستی ایران،
۲. نهادهای فرهنگی و اجتماعی دولتی و حاکمیتی کودکان در ایران،
۳. کودکان و نوجوانان در برنامه‌های پنج ساله توسعه در ایران،
۴. ادبیات کودک در ایران،
۵. کودکان و فقر و نابرابری در ایران،
۶. کودکان و خانواده در ایران،
۷. مطالعات کودکی در ایران و مطبوعات
۸. رسانه‌های کودک و نوجوان در ایران
۹. کودکان و فضای مجازی در ایران،
۱۰. نهادهای غیردولتی اجتماعی و فرهنگی کودکان در ایران،
۱۱. آموزش‌های غیررسمی کودکان و نوجوان در ایران،
۱۲. تولیدات فرهنگی برای کودکان و نوجوانان با نیازهای ویژه در ایران،
۱۳. حقوق فرهنگی و اجتماعی کودکان و نوجوانان ایران،
۱۴. وضعیت کنونی و روندهای جمعیتی

کودکان در ایران،
۱۵. نشر کتاب کودک و نوجوان در ایران،
۱۶. تولیدات آثار مذهبی برای کودکان و نوجوانان،

۱۷. محیط زیست و کودکی در جامعه امروز ایران،

۱۸. زمینه‌ها و ظرفیت‌های فعالیت‌های داوطلبانه کودکان و نوجوانان در ایران،

۱۹. سینمای کودک و نوجوان در ایران و مسئله شناسی اجتماعی فرهنگی کودکان

در بخش نشست‌های تخصصی:

تاکنون ۱۲ نشست با حضور اندیشمندان و متخصصان حوزه کودکی برگزار شده و برگزاری نشست‌های دیگر نیز در دستور کار قرار دارد. در این نشست‌ها، هر یک از متفکرین، مهمترین مسئله کودکی از دیدگاه خود را مورد بررسی و کاوش قرار می‌دهند. مطالب ۱۲ نشست برگزار شده روی سایت پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات قابل مشاهده است.

در بخش نظرسنجی: نظرسنجی از کودکان و نوجوانان در مورد چهره‌های مورد علاقه آنها در زمینه‌های مختلف انجام می‌شود. هدف از انجام این نظرسنجی، شناخت علاقه‌مندی‌ها و چهره‌های محبوب کودکان و نوجوانان در حوزه‌های مختلف نظیر ورزش، فیلم، کارتون، موسیقی، کتاب، بازی‌های رایانه‌ای، شبکه‌های اجتماعی و ... است.

ادامه مطلب از صفحه ۱۱

کودکی امروز در مهدکودک‌های تهران

طرح پژوهشی خاتمه یافته

طور یک‌سان اعمال می‌شود، ولی از نظر محتوای آموزشی و ارزشی هیچ خط مشی مشترکی بین این نهادها نیست.

از طرفی، نظارت بر ارزش‌هایی که از سوی مهدها به کودکان انتقال داده می‌شود و تحلیل فضای فرهنگی که کودک در آن رشد می‌کند، تا حدی از نگاه بهزیستی پنهان می‌ماند.

در این پژوهش، با تکیه بر مشاهدات میدانی و مردم‌نگاری در ۴ مهدکودک تهران، تصویری از عملکرد مهدهای تهران بدست آمده که طی آن مهم‌ترین ارزش‌ها و نکات فرهنگی-اخلاقی که کودکان در معرض آن قرار می‌گیرند، توصیف و تحلیل شده‌اند.

مهدها به سان مدرسه برنامه مشخص و از پیش تعیین شده‌ای ندارند، دسترسی پژوهشگران و علاقه‌مندان به محتویات و عملکرد آن‌ها غیر ممکن است.

این نهادها که زیر نظارت سازمان بهزیستی کشور فعالیت می‌کنند، اغلب برسر روش‌ها و ارزش‌های آموزشی خردسالان با این سازمان اختلاف دارند.

این روال باعث شده تا هر مهد، روش‌ها و ارزش‌های خودش را در مورد کودکان پیاده کند.

نظارت بهزیستی هرچند بر ساختار کالبدی، ایمنی و بهداشت مهدها به

برنامه همایش زیست‌جهان کودکی در ایران - روزهای ۱۶ و ۱۷ تیرماه ۱۴۰۰

روز اول همایش

آیین گشایش

(۱۴۰۰.۴.۱۶ : ساعت ۱۰-۱۲ صبح)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood>

ردیف	عنوان	ارائه‌دهنده
۱	آیین گشایش همایش	برنیا یونکی
۲	فرات قرآن	
۳	سرود ملی ایران	
۴	پیش کلیب	
۵	ضرورت پرداختن به کودکان: پژوهش و سیاست	دکتر محمد سلگی
۶	همایش بین‌المللی زیست‌جهان کودکی در ایران از آغاز تا این گام	دکتر افسانه کمالی
۷	کودکی و زیست‌جهان دگرگونی	دکتر محسن رئفی
۸	سازمان ملی تعلیم و تربیت کودک، چالش‌ها و چشم‌اندازها	دکتر محمود آمانی طهرانی
۹	مطالعات کودکی در ایران	دکتر علیرضا کرمانی

نشست علمی اول: زیست‌جهان کودکی و آموزش

(۱۴۰۰.۴.۱۶ : ساعت ۱۵.۳۰-۱۳.۳۰ بعد از ظهر)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood1>

ردیف	عنوان	ارائه‌دهنده
۱	مدیر نشست	دکتر مرصیه عالی
۲	آموزش‌های غیررسمی کودکان و نوجوانان در ایران	حسام حسین‌زاده و زهرا معینی
۳	فناوری و یادگیری با تدریس ارباب‌خبر در زیست‌جهان کودکان: افق‌ها و چالش‌ها و راه‌حل‌های نوپدید	دکتر فهیمه کشاورزی و مجید بدخشان
۴	تولیدات آثار مذهبی برای کودکان و نوجوانان	دکتر محسن هجری
۵	دموکراسی آموزشی در مدارس ایران	دکتر مهدی یوسفی
۶	پرسش و پاسخ و جمع‌بندی	-

نشست علمی دوم: زیست‌جهان کودکان با نیازهای ویژه

(۱۴۰۰.۴.۱۶ : ساعت ۱۵.۳۰-۱۳.۳۰ بعد از ظهر)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood2>

ردیف	عنوان	ارائه‌دهنده
۱	مدیر نشست	دکتر یوشیرو یاماموتو
۲	جهان مطلوب و وضعیت موجود از نگاه کودکان دارای معلولیت در ایران	دلارام علی
۳	ساخت اجتماع جهان افراد دارای معلولیت: تحولات، دستاوردها و چالش‌ها (با تأکید بر حوزه کودکان)	حمیدرضا واشقی‌فراهانی
۴	حق آموزش کودکان دارای معلولیت و اثرات همه‌گیری کرونا	فاطمه یزدانی

نشست علمی سوم: زیست‌جهان کودکی و بحران از نگاه ویژه به کرونا

(۱۴۰۰.۴.۱۶ : ساعت ۱۸-۱۵.۳۰ بعد از ظهر)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood3>

ردیف	عنوان	ارائه‌دهنده
۱	مدیر نشست	دکتر شیرین احمدنیا
۲	شناسایی عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت‌روان کودکان و نوجوانان در همه‌گیری کووید-۱۹	دکتر گیتی بهرامی، دکتر مرصیه تکفلی و دکتر مروان واقفی
۳	مهارت‌های زندگی در مواجهه کودکان با همه‌گیری کووید-۱۹	فاطمه پاک‌سهر، دکتر افسانه کمالی و دکتر مرصیه موسوی
۴	بحران امنیت و ایمنی دیجیتال کودکان در پاندمی کرونا	دکتر معصومه تقی‌ادگان
۵	شناخت ندای ذهنی کودکان ایرانی در مواجهه با بحران (تحلیل مضامین آثار هنری کودکان مناطق سیل‌زده در سال ۱۳۹۸)	دکتر فرزانه فرشیدنیک
۶	مؤلفه‌های تأثیرگذار بر یادگیری مؤثر کودکان کلاس اولی در شرایط کرونا	دکتر فاطمه ماهینی و افسانه اکبری
۷	واکوی کشتگری والدین در بازنمایی تغییر زیست‌جهان کودکان در دوران کرونا و پساکرونا: پژوهشی کیفی مبتنی بر نظریه داده بنیاد	دکتر مرصیه شهریاری و زهرا شیرازی
۸	پرسش و پاسخ و جمع‌بندی	-

نشست علمی چهارم: زیست‌جهان کودکی و هنر، ادبیات و رسانه‌ها

(۱۴۰۰.۴.۱۶ : ساعت ۱۸-۱۵.۳۰ بعد از ظهر)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood4>

ردیف	عنوان	ارائه‌دهنده
۱	مدیر نشست	دکتر حسین شیخ‌الاسلامی
۲	سینمای کودک و نوجوان	گیسو فغوری
۳	ادبیات کودک در ایران	شادی خوشکار
۴	مقایسه دیدگاه‌های اجتماعی نویسندگان ایرانی در خلق آثار مربوط به جنگ در زیست‌جهان کودکی در مقایسه با نمونه‌های خارجی	ساره ارض‌بیما و رامینه رضازاده
۵	جای خالی کودکان نمایشنامه‌نویس	دکتر داودکیانیان
۶	بررسی تطبیقی زیست‌جهان کودکی در فیلم «خان و کوچه» و داستان «ببری که آمد صرافانه بخورد» از منظر بازنمایی «دیگری»	دکتر زهرا صابری تبریزی و هاجر رسولی
۷	پرسش و پاسخ و جمع‌بندی	-

نشست علمی پنجم: جامعه‌شناسی فرانسه و زیست‌جهان کودکی

(۱۴۰۰.۴.۱۶ : ساعت ۱۹.۳۰-۱۸ بعد از ظهر)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood5>

ردیف	عنوان	ارائه
۱	مدیر نشست	دکتر بهمن خسروی
۲	نظریه‌ها در دوران کودکی و کودکی نظریه‌ها	دکتر زرارین پور، دکتر فنی رزاد
۳	بازی و ساخت هویت کودکانه	دکتر ترانه زه
۴	پرسش و پاسخ و جمع‌بندی	-

روز دوم همایش

نشست علمی ششم: زیست‌جهان کودکی و فلسفه دوران کودکی

(۱۴۰۰.۴.۱۷ : ساعت ۱۰.۳۰-۸.۳۰ صبح)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood6>

ردیف	عنوان	ارائه‌دهنده
۱	مدیر نشست	دکتر یحیی فاندی
۲	فلسفه کودکی و امکان گفت‌وگوی اخلاقی با کودکان	دکتر روح‌الله کریمی
۳	اصول فهم مشترک انسانی از دیدگاه آمانوئل کانت در حلقه کاندوگالو فلسفی	دکتر محمدرضا واعظ‌شهرستانی
۴	ناملی در زیست‌جهان جنسیتی در کودکان با توجه به فلسفه دوران کودکی	دکتر سمیه کیارسی
۵	فلسفه و تاثیر آن بر کودک و زیست‌جهان کودکی	دکتر حسین بیات
۶	نسبت فلسفه دوران کودکی و زیست‌جهان کودکان در ایران	دکتر یحیی فاندی
۷	پرسش و پاسخ و جمع‌بندی	-

* این نشست به صورت گفت‌وگو و بحث جمعی ارائه می‌شود.

نشست علمی هفتم: زیست‌جهان کودکی در شهر

(۱۴۰۰.۴.۱۷ : ساعت ۱۰.۳۰-۸.۳۰ صبح)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood7>

ردیف	عنوان	ارائه‌دهنده
۱	مدیر نشست	آقای مجتبی داشور
۲	محیط زیست و کودکی در جامعه امروز ایران	سیده نسیم قاضی و سعیده علی‌زمان آبیانه
۳	بررسی پروژه های شهر دوستدار کودک از دیدگاه طراحی شهری	دکتر خشیارکاشانی‌جو
۴	واکوی گونه‌ی مسکن دوستدار کودک با رویکرد طبیعت‌گرایی	دکتر حمیدرضا صامی و زهرا قاضی
۵	زمینه‌ها و ظرفیت‌های فعالیت‌های داوطلبانه کودکان و نوجوانان در ایران	سمود سالاری
۶	تحلیل مدل مفهومی شهر دوستدار کودک به عنوان پروژه ای چند وجهی، یکپارچه و همه جانبه	ناهدی اخجانی
۷	پرسش و پاسخ و جمع‌بندی	-

نشست علمی هشتم: زیست‌جهان کودکان مهاجر

(۱۴۰۰.۴.۱۷ : ساعت ۱۲.۳۰-۱۰.۳۰ صبح)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood8>

ردیف	عنوان	ارائه‌دهنده
۱	مدیر نشست	دکتر محمدمسجد ذکائی
۲	مدرسه‌بستر خودآگاهی‌مبتنی: تجربه‌زیسته کودکان افغانستانی در نهاد آموزش و پرورش ایران	دکتر زهرا سعیدی
۳	تجربه‌زیسته کودکان مهاجر افغان از مخاطره	دکتر خدیجه سفیری و فاطمه رازگردانی
۴	چالش‌های تربیت فرزندان: کودکان مهاجر در ایران و بریتانیا	دکتر محمدرضا محمدی، دکتر اریک تیلور و دکتر اریک فامیون
۵	تحلیل تماتیک گفتگوهای گروه تکراری «والدین کودکان و نوجوانان ایرانی مهاجر در آ تورنتو»	مینا ایتنلو
۶	پرسش و پاسخ و جمع‌بندی	-

نشست علمی نهم: زیست‌جهان کودکی و فضای مجازی

(۱۴۰۰.۴.۱۷ : ساعت ۱۵.۳۰-۱۳.۳۰ بعد از ظهر)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood9>

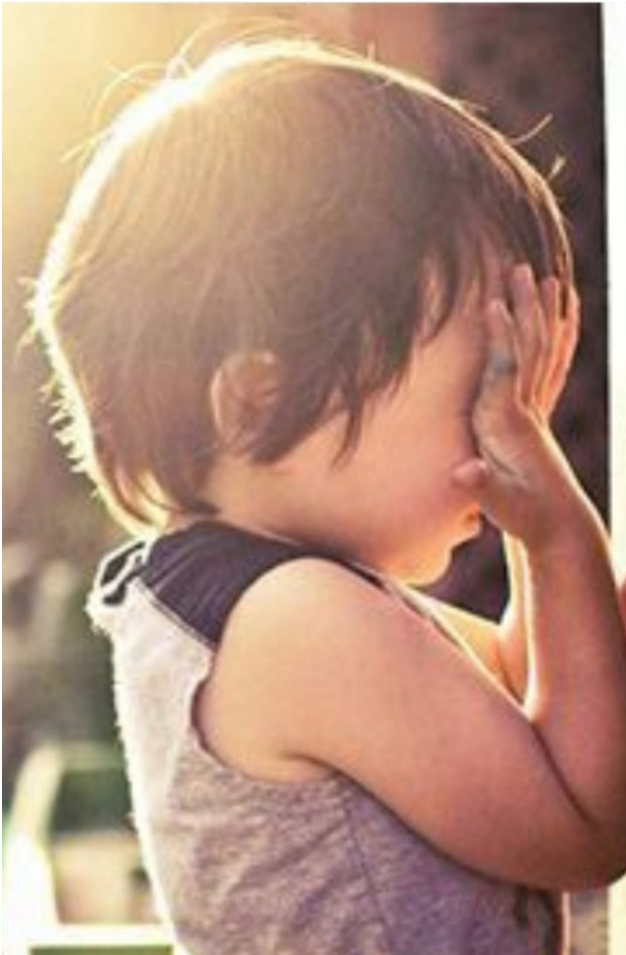
ردیف	عنوان	ارائه‌دهنده
۱	مدیر نشست	دکتر اعظم راوردراد
۲	بررسی وضعیت مواجهه کودکان با اینترنت در پنج دوره اجرای طرح ایران و اینترنت	دکتر سوسن باستانی، دکتر زینب حسن‌پور و فاطمه رازگردانی شراهی
۳	شناخت شیوه‌های تعلیمی کودکان ۹ تا ۱۱ ساله باگوشی‌هوشمند و درک آن‌ها از این تعامل	فرازه نورزاد و دکتر زهرا اجاقی
۴	بررسی رابطه میان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و رشد اجتماعی-دانش‌آموزان زیست‌جهان فناوریانه کودکی: مطالعه چگونگی نمایش خود مجازی نوجوانان ۱۲ تا ۱۸ ساله در اینستاگرام	دکتر مرصیه موسوی و محدثه مهدوی
۵	کودکان و فضاهای مجازی: ملاحظات بنیادین برای توسعه سیاست‌ها	دکتر فاطمه نوریزاد و مبینا میرزابیگی
۶	اسماعیل یزدان‌پور	-
۷	پرسش و پاسخ و جمع‌بندی	-

نشست علمی یازدهم: زیست‌جهان کودکی و خانواده

(۱۴۰۰.۴.۱۷ : ساعت ۱۵.۳۰-۱۳.۳۰ بعد از ظهر)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood11>

ردیف	عنوان	ارائه‌دهنده
۱	مدیر نشست	دکتر امید علی‌احمدی
۲	کودکها و آرزوهای کودکان و نوجوانان تهرانی	دکتر فاطمه فلاح مبین
۳	جایگاه کودکان در ساختار قدرت خانوادگی و راهکارهای بهبود آن	دکتر عهده‌سیداسدیور
۴	زیبایی‌شناسی بومی در عکس‌های کودکان دوره‌فاجه (بر اساس عکس‌های کتاب کودکی)	دکتر طیبه عزت‌اللهی‌نژاد
۵	زیست‌جهان کودک-همسران ایرانی در عرصه روابط اجتماعی	دکتر افسانه کمالی، دکتر خدیجه سفیری
۶	پرسش و پاسخ و جمع‌بندی	-

نشست علمی دوازدهم: زیست‌جهان حقوقی کودکان

(۱۴۰۰.۴.۱۷ : ساعت ۱۷.۳۰ - ۱۵.۳۰ بعد از ظهر)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood۱۲>

ردیف	عنوان	ارائه‌دهنده
۱	مدیر نشست	دکتر منصوره فصیح
۲	حقوق کودک در آیینہ تدبیر	دکتر محمود عباسی
۳	ضعف گفت‌وگو کودکی در نظام حقوقی ایران	سارا شاه‌علی
۴	کودکان و اسناد قانونی و فرادستی ایران	دکتر صادق پیوسته
۵	مجادلاتی پیرامون مجازات کودکان: فراز و نشیب‌های تصویب‌قانون تشکیل دادگاه اطفال بزهدکار در ۱۳۳۸	علی خورسندزاده، دکتر حسن جاووشیان، دکتر آرش حیدری و دکتر حمید عبداللہی
۶	پرسش و پاسخ و جمع‌بندی	-

نشست علمی سیزدهم: زیست‌جهان کودکی و سیاست‌گذاری

(۱۴۰۰.۴.۱۷ : ساعت ۱۷.۳۰ - ۱۵.۳۰ بعد از ظهر)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood۱۳>

ردیف	عنوان	ارائه‌دهنده
۱	مدیر نشست	دکتر سیامک زندرضوی
۲	کودکی و نهادهای غیررسمی در ایران	دکتر لیلا فلاحی‌سرابی
۳	کودکی مفهومی در دوره‌های امر عمومی و خصوصی	دکتر حسین اسکندری
۴	نهادهای فرهنگی و اجتماعی دولتی و حاکمیتی کودکان در ایران	دکتر مریم شعبان
۵	واکاوی انتقادی به مولف‌و مضامین سیاست‌گذاری در حوزه کودکی	مهدی نیک‌عهد
۶	مسائل جامعه‌مدنی در حمایت از کودکان	سارا شاه‌علی
۷	پرسش و پاسخ و جمع‌بندی	-

آیین پایانی

(۱۴۰۰.۴.۱۷ : ساعت ۱۸ - ۱۷.۳۰ بعد از ظهر)

<https://www.skyroom.online/ch/ricac/childhood>

ردیف	عنوان	ارائه
۱	همایش بین‌المللی زیست‌جهان کودکی در ایران در انجام	دکتر افسانه کمالی

سایت: www.ricac.ac.ir

آپارات: www.aparat.com/ricac

اینستاگرام: www.instagram.com/ricac.pub

تلگرام: t.me/cultureresearch

تلفن: ۸۸۹۰۱۳۹۵

دورنگار: ۸۸۸۹۳۰۷۶

صندوق پستی: ۶۲۷۴-۱۴۱۵۵

نشانی: تهران، پایین‌تر از میدان ولی‌عصر (عج)، خیابان
دمشق، شماره ۹، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

